

بررسی عملکرد دولت در مقابله با کرونا

(بازگشایی مدارس و آموزش مجازی و حضوری)

بررسی عملکرد دولت در مقابله با کرونا

(بازگشایی مدارس و آموزش مجازی و حضوری)

تهیه و تدوین: مرکز رصد فرهنگی

نویسندگان: محمد فکری، پوریا عبدی

ویراستار: قمر تکاوران

تاریخ انجام پژوهش: بهار ۱۴۰۱

تاریخ انتشار: ۲۳ مرداد ۱۴۰۱

گزارش رصد فرهنگی (۲۳)

نشانی: تهران، پایین تر از میدان ولی عصر (عج)، خیابان دمشق، شماره ۹

تلفن: ۸۹۱۹۱۸۰

مرکز رصد فرهنگی کشور: www.ircud.ir

خلاصه گزارش

تأثیر گسترده ویروس کرونا و بیماری کووید ۱۹ در زندگی ما باعث شد که مقابله با این بیماری تبدیل به یکی از اصلی‌ترین خواسته‌های عمومی شود. در ایران نیز نظرسنجی‌های مختلف نشان می‌دهند علی‌رغم اینکه در سال‌های اخیر همواره موضوعات اقتصادی و معیشتی در ردیف نخست مطالبات مردمی بوده، اما در برخی مقاطع مقابله با کرونا مطالبه اول مردم ایران شده است. همین امر نشان می‌دهد که عملکرد نظام حکمرانی و به‌طورخاص دولت در کنترل این بیماری یکی از شاخص‌های مهم ارزیابی کارایی دولت‌مردان نزد افکار عمومی است. در این بین یکی از چالش‌برانگیزترین موضوعات مرتبط با کنترل بیماری کووید ۱۹، تعطیلی یا بازگشایی مدارس به‌صورت حضوری بود که به‌صورت مستقیم زندگی میلیون‌ها دانش‌آموز و خانواده‌های آن‌ها را متأثر می‌کرد. در دو سال گذشته ستاد ملی مدیریت بیماری کرونا به‌عنوان اصلی‌ترین نهاد متولی سیاست‌گذاری مقابله با کرونا اعلام کرد که مدارس حضوری خواهند شد، اما به‌دلایل متعدد از جمله مقاومت خانواده‌ها در اعزام فرزندانشان به مدارس، این امر عملی نشد، تا اینکه پس از پایان تعطیلات عید نوروز ۱۴۰۱، مدارس به‌صورت حضوری بازگشایی شدند. در گزارش حاضر تلاش شده است با استفاده از پیمایش‌های مختلف انجام‌شده در دو سال اخیر، شناختی روندی از نظرات مردم در مورد عملکرد دولت در کنترل کرونا به دست آید و سپس تصویر دقیقی از نظرات مردم در خصوص بازگشایی مدارس به‌عنوان یکی از مهم‌ترین تصمیمات دولت ارائه شود.

نتایج گزارش نشان می‌دهد که نگرش مثبت عمومی در مورد موفقیت دولت در مهار کرونا به‌ویژه در دوره جدید، روند صعودی داشته و یکی از دلایل افزایش نگرش مثبت عمومی با بازگشایی مدارس را نیز می‌توان همین موضوع دانست که مردم با آرامش و اطمینان بیشتری موافق بازگشایی مدارس شدند. در مقاطع زمانی آبان ۱۴۰۰ و فروردین ۱۴۰۱، در مورد واکسیناسیون عمومی، نمره عملکرد قابل قبولی از نظر مردم برای دولت ثبت شده و این میزان، روندی صعودی داشته است؛ به‌طوری‌که بیش از ۶۰ درصد پاسخگویان موفقیت دولت در واکسیناسیون عمومی را در حد زیاد و خیلی زیاد ارزیابی کرده و ۲۶,۷ درصد در حد متوسط؛ از طرف دیگر، تنها حدود ۱۲ درصد پاسخگویان، این عملکرد را به میزان کم موفقیت‌آمیز دانسته‌اند. نمره مقیاس مرتبط با فروردین ۱۳۹۹ نزدیک به نمره میانگین کل بوده و در فصل بعد به ۶۰,۴ از ۱۰۰ می‌رسد، اما در ادامه به زیر خط میانگین سقوط می‌کند و به‌طورمتوالی در دو نظرسنجی نیم سال دوم ۱۳۹۹ و یک نظرسنجی نیمسال اول ۱۴۰۰ در محدوده ۴۷ تا ۴۹ حرکت می‌کند و با تغییر دولت و افزایش روند واکسیناسیون، مجدداً به بالای خط میانگین بازمی‌گردد. براین اساس نمرات میانگین در مقاطع زمانی آبان ۱۴۰۰ و فروردین ۱۴۰۱ به بیشترین حد خود یعنی ۶۲,۱ و ۶۳ (از ۱۰۰) رسیده است.

می‌توان ارتباط وثیقی بین افزایش نگرش مثبت به عملکرد دولت در مقابله با کرونا و افزایش نگرش مثبت به بازگشایی مدارس دید. روند پیمایش‌ها از فروردین ۱۳۹۹ تا فروردین ۱۴۰۱ نشان می‌دهد که ۸۱,۷ درصد پاسخگویان

در ابتدای شیوع کرونا موافق تعطیلی مدارس بودند، اما با گذشت زمان این آمار به ۲۳٫۸ درصد در فروردین ۱۴۰۱ رسید و در همین تاریخ ۷۵٫۵ درصد پاسخگویان در حدّ خیلی زیاد، زیاد و متوسط موافق بازگشایی حضوری مدارس بودند و ۹٫۸ درصد نیز گزینه نظری ندارم را انتخاب کرده بودند. علاوه بر نگرش افراد که حاکی از موافقت ۷۵ درصدی با بازگشایی مدارس است، در عمل نیز ۹۰ درصد خانواده‌های دارای فرزند از نیمه فروردین ۱۴۰۱ (که آموزش حضوری در مدارس شروع شد) مانع حضور فرزند دانش‌آموز خود در مدرسه نشده‌اند و فقط حدود ۱۰ درصد خانواده‌هایی که دارای دانش‌آموز بوده‌اند، مانع از حضور فرزند خود در مدرسه شده‌اند. از این آمار می‌توان استنباط کرد که تصمیم ستاد ملی مدیریت بیماری کرونا برای بازگشایی مدارس با همراهی عمومی همراه بوده است.

نتیجه دیگر اینکه روستاییان بیش از شهرنشینان با بازگشایی حضوری مدارس موافق بوده‌اند. به این صورت که در اسفند ۱۴۰۰ که هنوز ۵۵ درصد جمعیت خواهان تعطیلی مدارس بودند، ۴۹ درصد پاسخگویان ساکن روستا موافق بازگشایی مدارس بوده‌اند، در حالی که پاسخگویان شهری فقط ۳۸٫۴ درصد موافق بازگشایی مدارس بوده‌اند. همچنین در فروردین ۱۴۰۱ که مدارس بازگشایی شد، ۲۶ درصد پاسخگویان شهرنشین به میزان کم، موافق بازگشایی حضوری مدارس بودند اما در میان پاسخگویان روستایی فقط ۱۵ درصد موافقت کمی با بازگشایی مدارس داشتند. همچنین در هر دو پیمایش اسفند ۱۴۰۰ و فروردین ۱۴۰۱، دهک‌های اقتصادی پایین‌تر نسبت به دهک‌های اقتصادی بالاتر موافقت بیشتری با بازگشایی مدارس داشته‌اند. از این دو یافته می‌توان نتیجه گرفت که روستاییان و دهک‌های پایین اقتصادی به دلیل دسترسی کمتر به اینترنت، دسترسی کمتر به ابزارهای الکترونیکی لازم برای حضور در کلاس درس مجازی، دسترسی کمتر به سایر منابع آموزشی، تراکم کمتر فضا در روستاها که احتمال ابتلا به کرونا را کاهش می‌دهد و برخی متغیرهای تأثیرگذار دیگر، در مقایسه با شهرنشینان و دهک‌های درآمدی بالاتر، تمایل بیشتری برای آموزش حضوری در مدارس داشته‌اند. از این آمار می‌توان نتیجه گرفت که خانواده‌های روستایی، افراد فاقد تحصیلات دانشگاهی و دهک‌های پایین اقتصادی به خوبی می‌دانند که آن‌ها بیش از شهرنشینان، تحصیل‌کردگان دانشگاهی و دهک‌های بالاتر اقتصادی از تعطیلی مدارس لطمه می‌بینند و از این رو خواهان بازگشت به مدارس و آموزش حضوری بوده‌اند.

فهرست مطالب

۵	خلاصه گزارش.....
۹	ارزیابی عملکرد دولت در بحران کرونا.....
۱۲	اعتماد به آمار و ارقام مبتلایان و فوت‌شدگان کرونا توسط دولت.....
۱۳	اعتماد به درستی سیاست‌ها و اقدامات دولت برای مقابله با کرونا.....
۱۵	عادلانه بودن توزیع واکسن در جامعه.....
۱۶	بازگشایی مدارس.....
۱۷	نظر مردم درباره تعطیلی و بازگشایی مدارس.....
۱۹	رفتار عملی خانواده.....
۲۰	متغیرهای زمینه‌ای و نگرش به بازگشایی مدارس.....
۲۱	مشکلات آموزش مجازی.....
۲۱	کیفیت آموزش مجازی.....
۲۲	نیاز به کمک در آموزش مجازی.....
۲۲	رضایت از عملکرد معلم.....
۲۲	مسائل روحی آموزش مجازی.....
۲۳	مسائل آموزش غیرحضوری.....
۲۳	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....
۲۴	پیشنهادات سیاستی.....

فهرست جداول

۹	جدول ۱: ارزیابی از نحوه عملکرد دولت در واکنش‌های عمومی در آبان ۱۴۰۰ و فروردین ۱۴۰۱.....
۱۱	جدول ۲: نمره ارزیابی عملکرد دولت در خصوص کرونا از نظر مردم از فروردین ۱۳۹۹ تا فروردین ۱۴۰۱.....
۱۲	جدول ۳: میزان اعتماد به آمار مبتلایان و فوت‌شدگان کرونا توسط دولت از فروردین ۱۳۹۹ تا آبان ۱۴۰۰.....
۱۴	جدول ۴: میزان اعتماد به درستی سیاست‌ها و اقدامات دولت برای بحران کرونا از خرداد ۱۳۹۹ تا فروردین ۱۴۰۱.....
۱۵	جدول ۵: عادلانه بودن توزیع واکسن در جامعه در اردیبهشت و آبان ۱۴۰۰.....
۱۹	جدول ۶: توزیع فراوانی پاسخگویان براساس داشتن دانش‌آموز در خانواده (فروردین ۱۴۰۱).....
۲۰	جدول ۷: میزان موافقت با بازگشایی مدارس به صورت حضوری به تفکیک متغیرهای زمینه‌ای (فروردین ۱۴۰۱).....

فهرست نمودارها

۱۰	نمودار ۱: روند ارزیابی موفقیت عملکرد دولت در واکنش‌های عمومی از نظر مردم؛ آبان ۱۴۰۰ و فروردین ۱۴۰۱.....
۱۲	نمودار ۲: روند تغییرات «نمره عملکرد دولت» در مقابله با کرونا از فروردین ۱۳۹۹ تا فروردین ۱۴۰۱.....
۱۳	نمودار ۳: روند «اعتماد به آمار مبتلایان و فوت‌شدگان کرونا» در مقابله با کرونا از فروردین ۱۳۹۹ تا آبان ۱۴۰۰.....
۱۴	نمودار ۴: روند «اعتماد به درستی سیاست‌ها و اقدامات دولت» در مقابله با کرونا از فروردین ۱۳۹۹ تا فروردین ۱۴۰۱.....
۱۶	نمودار ۵: روند نظر مردم در خصوص عادلانه بودن توزیع واکسن در جامعه از اردیبهشت ۱۴۰۰ تا آبان ۱۴۰۰.....

- نمودار ۶: روند تغییر نظرات مردم ایران درباره تعطیلی یا بازگشایی مدارس (درصد)..... ۱۷
- نمودار ۷: درصد موافقت (خیلی زیاد، زیاد و متوسط) با بازگشایی اماکن عمومی و آموزشی (فروردین ۱۴۰۰)..... ۱۸
- نمودار ۸: فرستادن دانش‌آموز به مدرسه..... ۲۰
- نمودار ۹: مشکلات دانش‌آموزان یا والدین با آموزش غیرحضوری (مهرماه ۱۳۹۹)..... ۲۳

ارزیابی عملکرد دولت در بحران کرونا

اعتماد به عملکرد دولت به مثابه یک نظام (در اینجا در مورد بحران کرونا) که در مقوله اعتماد نهادی در سطح کلان جای دارد، در قالب چند متغیر فرعی موردسنجش قرار گرفته است. «ارزیابی عملکرد دولت»، «اعتماد به آمار و ارقام مبتلایان و فوت‌شدگان کرونا توسط دولت»، «اعتماد به درستی سیاست‌ها و اقدامات دولت برای بحران کرونا» و «عادلان بودن توزیع واکسن در جامعه» که در ادامه به شرح نتایج مرتبط با هر یک از آن‌ها در ابعاد مختلف خواهیم پرداخت.

میزان رضایت از عملکرد نهادها و سازمان‌ها معمولاً با سؤال‌های از نوع «ارزیابی» و تحت عنوان اعتماد به کیفیت عملکرد نهادی موردسنجش قرار می‌گیرد^۱. در هفت موج از نظرسنجی‌های انجام‌شده، میزان اعتماد به عملکرد دولت - در مورد مدیریت کرونا - با یک سؤال موردسنجش قرار گرفته و از پاسخگویان خواسته شده به عملکرد دولت در مدیریت آن بحران از ۰ تا ۲۰ نمره دهند. نتایج به‌دست‌آمده در مورد این متغیر در ادامه به‌طورمقایسه‌ای در جدول و نمودار ۱ ارائه شده است. علاوه‌براین برخی از سؤال‌ها به سنجش «نگرش» افراد در مورد توانایی دولت در حل بحران پرداخته و در پنج موج نظرسنجی قبلی در قالب این سؤال که «به نظر شما دولت توانایی واکسیناسیون عمومی را دارد» موردسنجش قرار گرفته است؛ پاسخ به‌صورت دو گزینه بلی و خیر ارائه شده است؛ اما در موج ششم این سؤال دقیق‌تر موردتوجه واقع شده و نوع سؤال به‌گونه‌ای دیگر (نوع ارزیابانه) تغییر یافته و ارزیابی عملکرد دولت در قالب سؤال «عملکرد دولت در واکسیناسیون عمومی را چگونه ارزیابی می‌کنید؟» سنجیده شده است. پس‌از آن در موج هفتم به این متغیر پرداخته نشده و مجدداً در موج هشتم نظرسنجی به آن پرداخته شده که نتایج آن‌ها در ادامه و در قالب جدول و نمودار ارائه شده است.

جدول ۱: ارزیابی از نحوه عملکرد دولت در واکسیناسیون عمومی در آبان ۱۴۰۰ و فروردین ۱۴۰۱

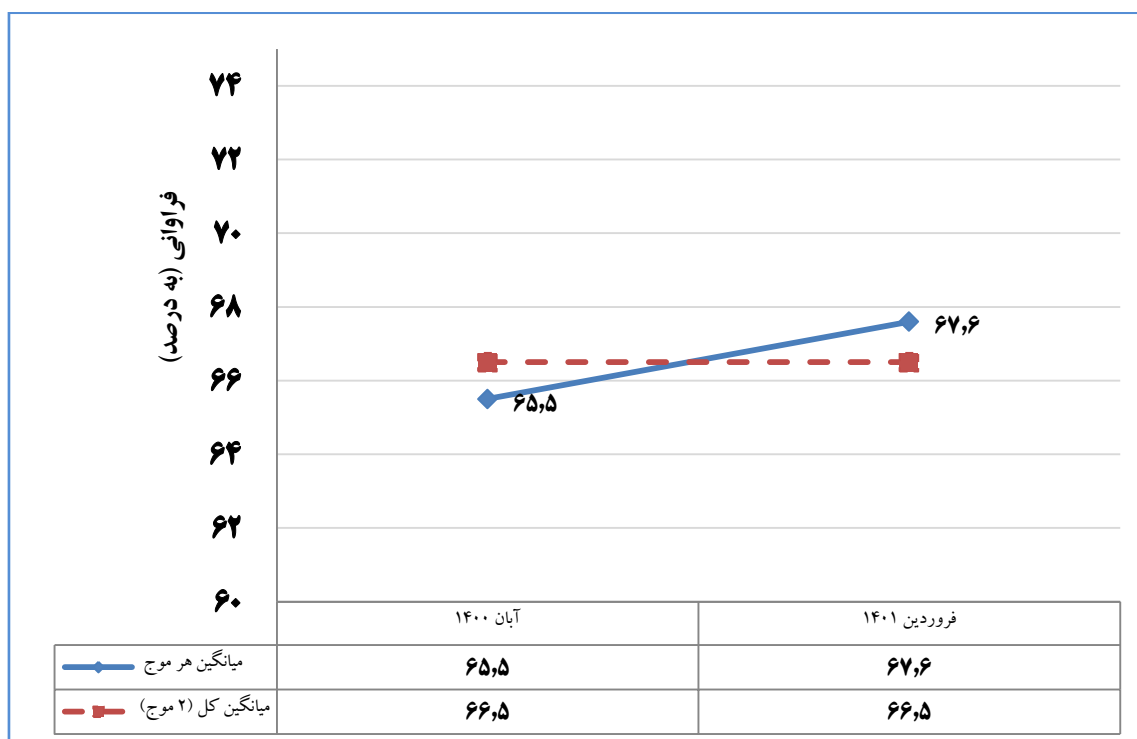
میانگین سطری	درصد معتبر		ارزیابی موفقیت دولت
	فروردین ۱۴۰۱	آبان ۱۴۰۰	
۲۹,۱	۲۷,۶	۳۰,۵	خیلی زیاد
۳۱,۸	۳۳,۸	۲۹,۷	زیاد
۲۴,۳	۲۶,۷	۲۲,۲	تاحدی
۵,۹	۵,۳	۶,۵	کم
۸,۹	۶,۶	۱۱,۱	خیلی کم
۱۶۶۹	۱۲۲۶	۲۱۱۲	حجم نمونه
۶۶,۵	۶۷,۶	۶۵,۵	نمره میانگین (در تراز ۱۰۰)

همان‌گونه که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، در مقاطع زمانی آبان ۱۴۰۰ و فروردین ۱۴۰۱ در مورد واکسیناسیون عمومی، نمره عملکرد قابل‌قبولی از نظر مردم برای دولت ثبت شده و این میزان، روندی صعودی نیز داشته است؛

۱. ن. ک به چارچوب مفهومی سه موج پیمایش سنجش سرمایه اجتماعی در ایران که توسط وزارت کشور انجام شده است.

۱۰ | گزارش رصد فرهنگی (۲۳)

به طوری که بیش از ۶۰ درصد پاسخگویان موفقیت دولت در واکسیناسیون عمومی را در حدّ زیاد و خیلی زیاد ارزیابی کرده و ۲۶,۷ درصد در حدّ متوسط. از طرف دیگر، تنها حدود ۱۲ درصد مردم این عملکرد را به میزان کمی موفقیت آمیز دانسته‌اند. میزان رضایت مردم از عملکرد دولت در مورد واکسیناسیون عمومی در دو مقطع مورداشاره در نمودار ۱ نمایش داده شده است.

نمودار ۱: روند ارزیابی موفقیت عملکرد دولت در واکسیناسیون عمومی از نظر مردم، آبان ۱۴۰۰ و فروردین ۱۴۰۱

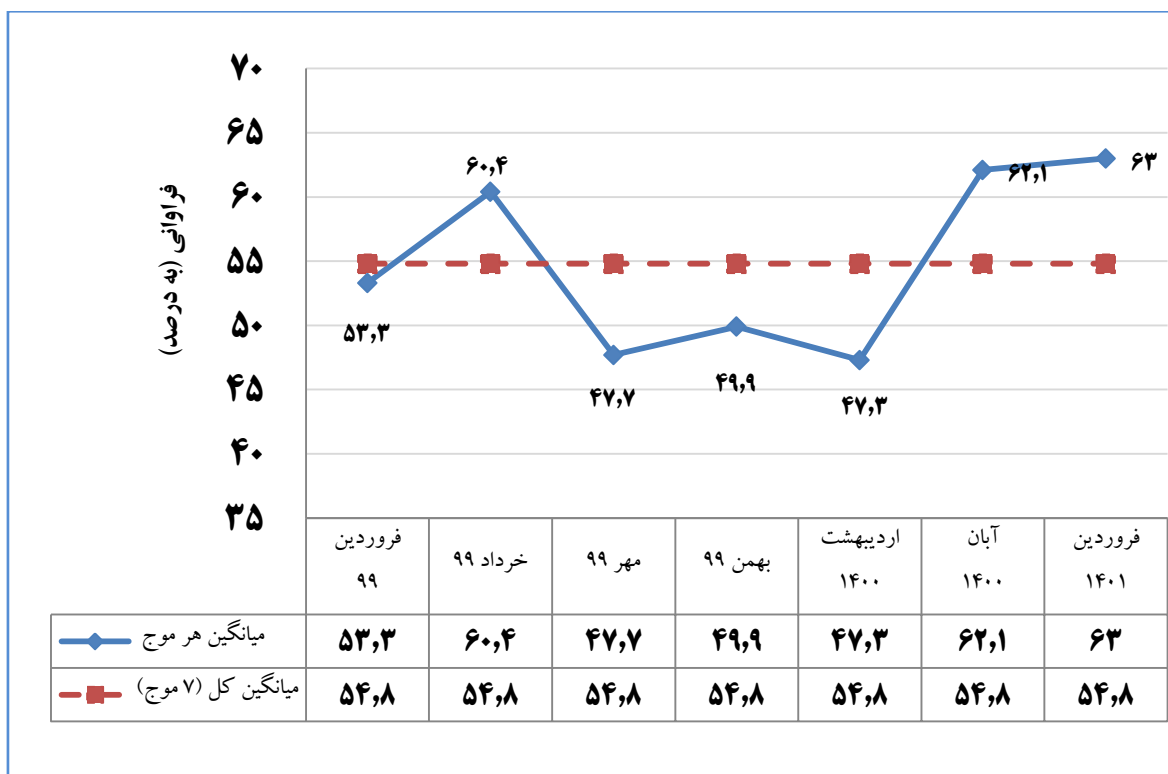
اما همان گونه که اشاره شد، عملکرد دولت در بحران کرونا به صورت نمره‌ای نیز در هفت موج (از هشت موج) نظرسنجی سنجش شد و از پاسخگویان خواسته شد به عملکرد دولت در مدیریت بحران کرونا از ۰ تا ۲۰ نمره دهند. در جدول ۲، نتایج مرتبط با این سؤال به همراه نمره مقیاس هر فصل (نمره میانگین در هر نظرسنجی) ارائه شده است. براساس نمرات مقیاس - که در پرسشنامه در تراز از ۲۰ مورد سنجش قرار گرفته و در اینجا به تراز ۱۰۰ نیز محاسبه و ارائه شده است - نمره میانگین عملکرد دولت در حدّ بیش از متوسط (۵۴,۸ از ۱۰۰) است و همان گونه که در جدول ۲ نیز مشخص است، آمار جای گرفته در سطرهای مربوط به نمرات شش تا ده و همچنین یازده تا پانزده - که در میانه نمرات هستند - بیشترین فراوانی را در خود جای داده‌اند. نگاهی به نمره میانگین در هر موج از نظرسنجی نشان می‌دهد که این نمره در چند مقطع زمانی با رشد حدوداً بیست درصدی (نسبت به نمره میانگین کل) به بالای ۶۰ (از ۱۰۰) رسیده است.

جدول ۲: نمره ارزیابی عملکرد دولت در خصوص کرونا از نظر مردم از فروردین ۱۳۹۹ تا فروردین ۱۴۰۱

میانگین سطری	فروردین ۱۴۰۱	آبان ۱۴۰۰	اردیبهشت ۱۴۰۰	بهمن ۱۳۹۹	مهر ۱۳۹۹	خرداد ۱۳۹۹	فروردین ۱۳۹۹	مقطع زمانی ← نمره نحوه عملکرد دولت ↓
۷,۷	—	۶,۵	۱۱,۴	۱۲,۵	۹,۳	۴,۲	۲,۵	صفر
۱۸,۹	—	۱۳,۱	۲۱,۹	۱۸,۰	۲۶,۱	۱۵,۲	۱۸,۸	یک تا پنج
۲۶,۴	—	۲۰,۲	۲۶,۳	۲۵,۱	۳۲,۷	۲۱,۱	۳۲,۹	شش تا ده
۲۲,۲	—	۲۳,۳	۲۳,۹	۲۳,۹	۱۲,۸	۲۹,۳	۱۹,۸	یازده تا پانزده
۱۴,۳	—	۲۱,۲	۹,۱	۱۱,۹	۹,۵	۱۷,۸	۱۶,۴	شانزده تا نوزده
۱۰,۶	—	۱۵,۷	۷,۴	۸,۶	۹,۶	۱۲,۴	۹,۶	بیست
۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰	جمع کل
۱۸۴۴	۱۲۲۶	۲۱۱۲	۲۰۷۱	۲۱۰۳	۲۰۲۴	۲۱۱۲	۱۲۵۹	حجم نمونه
۱۱	۱۲,۶	۱۲,۴	۹,۴	۱۰	۹,۵	۱۲,۱	۱۰,۷	نمره میانگین (در تراز ۲۰)
۵۴,۸	۶۳	۶۲,۱	۴۷,۳	۴۹,۹	۴۷,۷	۶۰,۴	۵۳,۳	نمره میانگین (در تراز ۱۰۰)

نمره مقیاس مرتبط با فروردین ۱۳۹۹ نزدیک به نمره میانگین کل بوده و در فصل بعد به ۶۰,۴ از ۱۰۰ می‌رسد، اما در ادامه به زیر خط میانگین سقوط می‌کند و به‌طور متوالی در دو نظرسنجی نیم‌سال دوم ۱۳۹۹ و یک نظرسنجی نیم‌سال اول ۱۴۰۰ در محدوده ۴۷ تا ۴۹ حرکت می‌کند و با تغییر دولت و گسترش واکسیناسیون عمومی، مجدداً به بالای خط میانگین بازمی‌گردد. براین اساس، نمرات میانگین در مقاطع زمانی آبان ۱۴۰۰ و فروردین ۱۴۰۱ به بیشترین حد خود یعنی ۶۲,۱ و ۶۳ (از ۱۰۰) رسیده است. موارد فوق در نمودار ۲ نیز نمایش داده شده است.

۲. از آنجایی که نوع دسته‌بندی انجام شده در سنجش این متغیر در موج هشتم، نسبت به موارد قبلی تغییراتی داشته، امکان مقایسه نتایج موج هشتم در هر یک از دسته‌های نمرات با موارد قبلی وجود ندارد و در این خصوص تنها به نمره میانگین بسنده شده است.

نمودار ۲: روند تغییرات «نمره عملکرد دولت» در مقابله با کرونا از فروردین ۱۳۹۹ تا فروردین ۱۴۰۱

اعتماد به آمار و ارقام مبتلایان و فوت شدگان کرونا توسط دولت

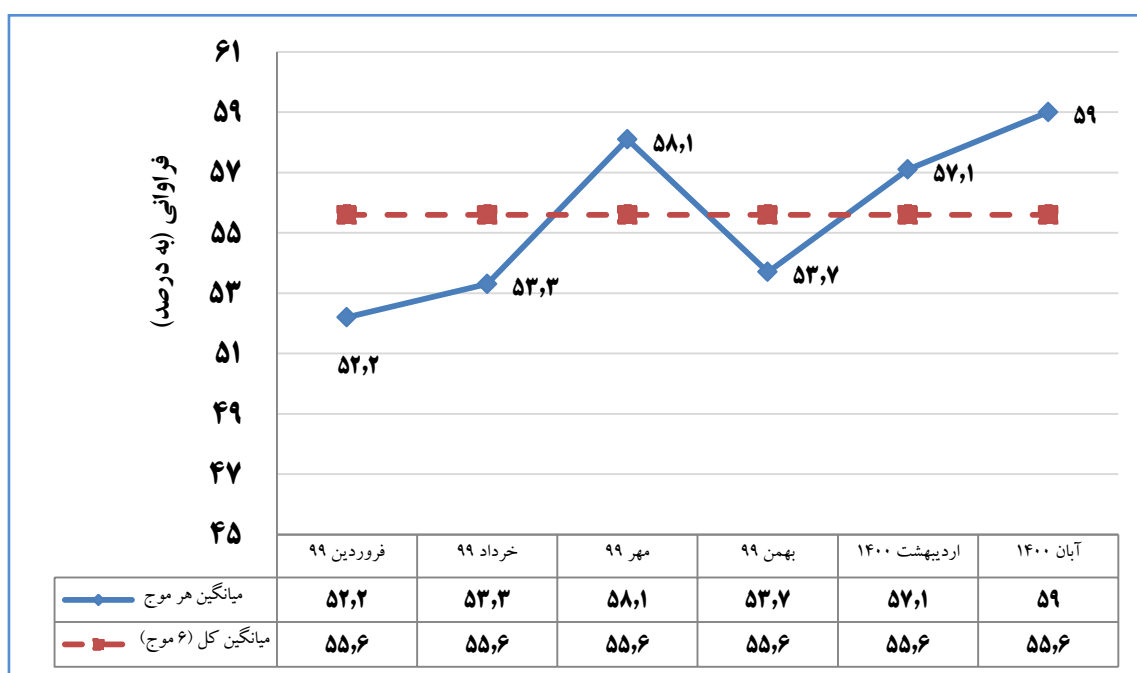
این متغیر در قالب یک سؤال که «چقدر به آمار و ارقام مبتلایان و فوت شدگان کرونا توسط دولت اعتماد دارید؟» و در قالب طیف لیکرت پنج تایی در شش موج از نظرسنجی موردسنجش قرار گرفته است. در جدول ۳، نتایج مرتبط با این سؤال به تفکیک فراوانی گزینه‌ها و همچنین نمره مقیاس هر فصل (نمره میانگین در هر نظرسنجی) ارائه شده است.

جدول ۳: میزان اعتماد به آمار مبتلایان و فوت شدگان کرونا توسط دولت از فروردین ۹۹ تا آبان ۱۴۰۰

میانگین سطری	آبان ۱۴۰۰	اردیبهشت ۱۴۰۰	بهمن ۱۳۹۹	مهر ۱۳۹۹	خرداد ۱۳۹۹	فروردین ۱۳۹۹	زمان نظرسنجی ← میزان اعتماد به آمار کرونا ↓
۱۲,۷	۱۳,۲	۱۱,۹	۱۴,۳	۱۰,۹	۱۱,۷	۱۳,۹	خیلی زیاد
۱۸,۱	۱۵,۲	۱۷,۴	۱۸,۸	۱۶,۴	۲۰,۸	۲۰,۰	زیاد
۲۹,۱	۲۴,۴	۲۸,۳	۲۹,۶	۲۸,۶	۳۳,۴	۳۰,۳	تاحدی
۱۴,۹	۱۶,۳	۱۵,۱	۱۳,۱	۱۸,۳	۱۱,۷	۱۵,۱	کم
۲۵,۳	۳۰,۸	۲۷,۳	۲۴,۳	۲۵,۹	۲۲,۷	۲۰,۷	خیلی کم
۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	جمع کل
۱۹۱۴	۲۱۱۲	۲۰۷۱	۲۱۰۳	۲۰۲۴	۲۱۱۲	۱۲۵۹	حجم نمونه
۵۵,۶	۵۹	۵۷,۱	۵۳,۷	۵۸,۱	۵۳,۳	۵۲,۲	نمره میانگین (در تراز ۱۰۰)

بررسی عملکرد دولت در مقابله با کرونا | ۱۳

همان‌گونه که در جدول ۳ مشخص است، میزان اعتماد به آمار اعلام‌شده توسط دولت نیز -همانند عملکرد در خصوص واکسیناسیون عمومی که در بخش قبلی بدان اشاره شد- در حدّ متوسط است و به عبارت دقیق‌تر، نمرهٔ مقیاس اعتماد به آمار و ارقام مبتلایان و فوت‌شدگان کرونا از طرف دولت، برابر با ۵۵٫۶ (از ۱۰۰) و اندکی بیشتر از حدّ متوسط بوده است. به‌رغم موارد فوق، همان‌گونه که در نمودار ۳ می‌بینیم، نمرهٔ میانگین دولت در خصوص اعتماد مردم به آمار و ارقام مبتلایان به کرونا تقریباً روندی صعودی داشته و تنها در اوایل بحران کرونا که دولت سیستم اطلاع‌رسانی شفاف و مشخصی برای آگاهی دادن به مردم ایجاد نکرده بود و نهادهای مختلف در یک ساختار و سازوکار منسجم فعالیت نمی‌کردند، دولت نمرهٔ عملکرد کمتری در این خصوص دریافت کرده است.

نمودار ۳: روند «اعتماد به آمار مبتلایان و فوت‌شدگان کرونا» در مقابله با کرونا از فروردین ۱۳۹۹ تا آبان ۱۴۰۰

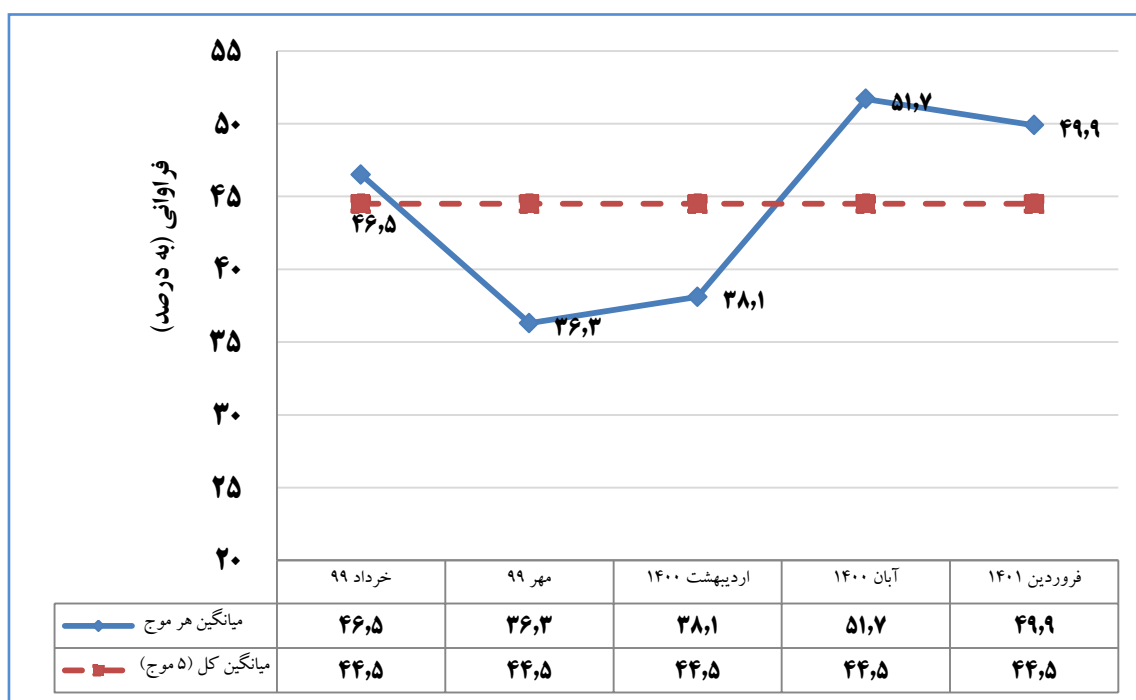
اعتماد به درستی سیاست‌ها و اقدامات دولت برای مقابله با کرونا

این متغیر در قالب یک سؤال که «چقدر به درستی سیاست‌ها و اقدامات دولت برای مقابله با بحران کرونا اعتماد دارید؟» و در قالب طیف لیکرت پنج‌تایی در شش موج نظرسنجی موردسنجش قرار گرفته است. در جدول ۴، نتایج مرتبط با این سؤال به تفکیک فراوانی گزینه‌ها و همچنین نمرهٔ مقیاس هر فصل (نمرهٔ میانگین در هر نظرسنجی) ارائه شده است.

جدول ۴: میزان اعتماد به درستی سیاست‌ها و اقدامات دولت برای بحران کرونا از خرداد ۹۹ تا فروردین ۱۴۰۱

میانگین سطری	فروردین ۱۴۰۱	آبان ۱۴۰۰	اردیبهشت ۱۴۰۰	مهر ۱۳۹۹	خرداد ۱۳۹۹	مقطع زمانی ← میزان اعتماد به سیاست‌ها و اقدامات دولت ↓
۱۰,۷	۱۲,۳	۱۷,۱	۶,۳	۷,۲	۱۰,۵	خیلی زیاد
۱۹,۲	۲۱,۵	۲۴,۷	۱۶,۱	۱۳,۱	۲۰,۶	زیاد
۳۰,۸	۳۶,۲	۲۶,۶	۳۰,۲	۲۷,۵	۳۳,۶	تاحدی
۱۵,۶	۱۱,۳	۱۱,۲	۱۸,۵	۲۱,۸	۱۵,۰	کم
۲۳,۸	۱۸,۷	۲۰,۳	۲۸,۹	۳۰,۵	۲۰,۴	خیلی کم
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	جمع کل
۱۹۰۹	۱۲۲۶	۲۱۱۲	۲۰۷۱	۲۰۲۴	۲۱۱۲	حجم نمونه
۴۴,۵	۴۹,۹	۵۱,۷	۳۸,۱	۳۶,۳	۴۶,۵	نمره میانگین (تراز از ۱۰۰)

همان‌گونه که در جدول بالا مشخص است، میزان اعتماد به درستی سیاست‌ها و اقدامات دولت برای بحران کرونا زیر حدّ متوسط و ۴۴,۵ از ۱۰۰ بوده است. به جز خرداد ۱۳۹۹ که به‌نظرمی‌رسد اقدامات انجام‌شده تأثیر مثبتی بر نظر مردم و موافقت بهتر آن‌ها با برنامه‌ها و اقدامات دولت داشته، در ادامه و از مهر ۱۳۹۹ تا اردیبهشت ۱۴۰۰ نیز نمره مقیاس کمتر از خرداد بوده و تنها با تغییر دولت و تغییر محسوس برنامه‌ها و اقدامات به‌ویژه در خصوص واکسیناسیون - از نیمه دوم سال ۱۴۰۰ به بعد، نمره عملکرد با افزایش زیادی (حدود ۳۵ درصد نسبت به اردیبهشت ۱۴۰۰) مواجه می‌شود. همان‌گونه که در نمودار ۴ نیز قابل‌مشاهده است، نمره میانگین دولت در خصوص اعتماد به درستی سیاست‌ها و اقدامات دولت برای بحران کرونا در آبان ۱۴۰۰ و فروردین ۱۴۰۱ به بیشترین حدّ خود رسیده است.

نمودار ۴: روند «اعتماد به درستی سیاست‌ها و اقدامات دولت» در مقابله با کرونا از فروردین ۱۳۹۹ تا فروردین ۱۴۰۱

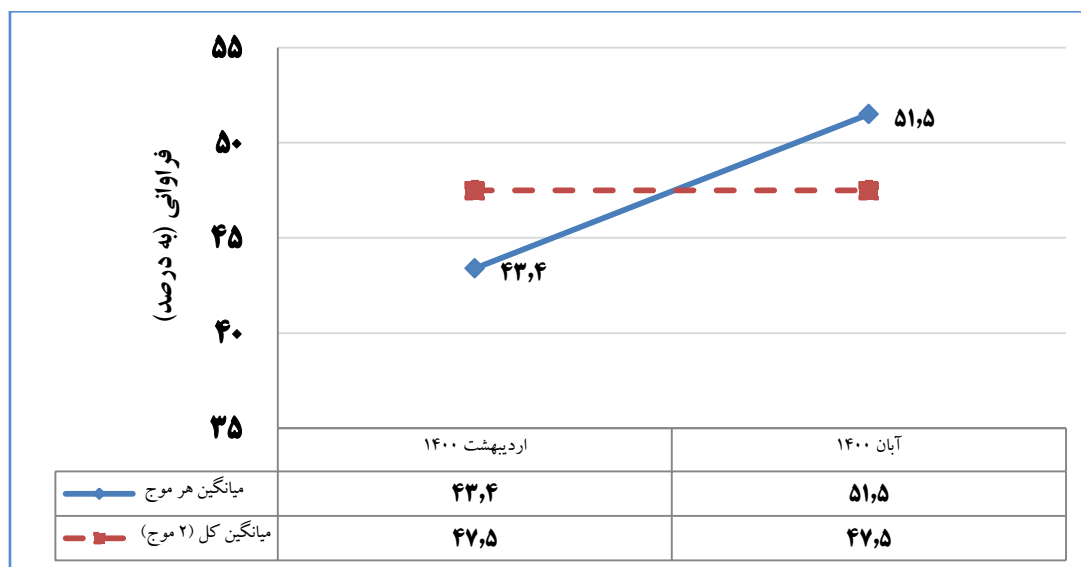
عادلانۀ بودن توزیع واکسن در جامعه

با افزایش واردات واکسن و همچنین تولید داخلی آن در ایران، فرآیند واکسیناسیون عمومی سرعت گرفت و سنجش احساس مردم در خصوص عادلانۀ بودن توزیع واکسن از موج پنجم نظرسنجی به بعد در قالب یک سؤال که «آیا توزیع واکسن در جامعه را عادلانه می‌دانید؟» آغاز شد. در جدول ۵ فراوانی مرتبط با سؤال فوق در دو مقطع زمانی یادشده، به همراه میانگین و نمرهٔ مقیاس ارائه شده است.

جدول ۵: عادلانۀ بودن توزیع واکسن در جامعه در اردیبهشت و آبان ۱۴۰۰

میانگین سطری	آبان ۱۴۰۰	اردیبهشت ۱۴۰۰	مقطع زمانی ← عادلانۀ بودن توزیع واکسن در جامعه ↓
۹,۳	۵,۷	۱۲,۹	خیلی زیاد
۲۳,۳	۲۹,۱	۱۷,۵	زیاد
۳۱,۵	۳۶,۷	۲۶,۲	تاحدی
۱۹,۸	۲۲,۵	۱۷,۰	کم
۱۶,۲	۶,۰	۲۶,۴	خیلی کم
۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	جمع کل
۲۰۹۲	۲۱۱۲	۲۰۷۱	حجم نمونه
۴۷,۵	۵۱,۵	۴۳,۴	نمرهٔ میانگین (تراز از ۱۰۰)

نمرهٔ مقیاس ۴۳,۴ از ۱۰۰ در اردیبهشت نشان می‌دهد که احساس مردم در خصوص عادلانۀ بودن توزیع واکسن در جامعه، کمتر از نمرهٔ متوسط است اما با افزایش عمومی واکسیناسیون عمومی، میزان این نمره در آبان ۱۴۰۰ - نسبت به اردیبهشت ماه همان سال - حدود بیست درصد رشد داشته است. روند تغییرات نمرهٔ مقیاس احساس مردم در خصوص توزیع عادلانۀ واکسن در جامعه در نمودار ۵ نمایش داده شده است.

نمودار ۵: روند نظر مردم در خصوص عادلانه بودن توزیع واکسن در جامعه از اردیبهشت ۱۴۰۰ تا آبان ۱۴۰۰

بازگشایی مدارس

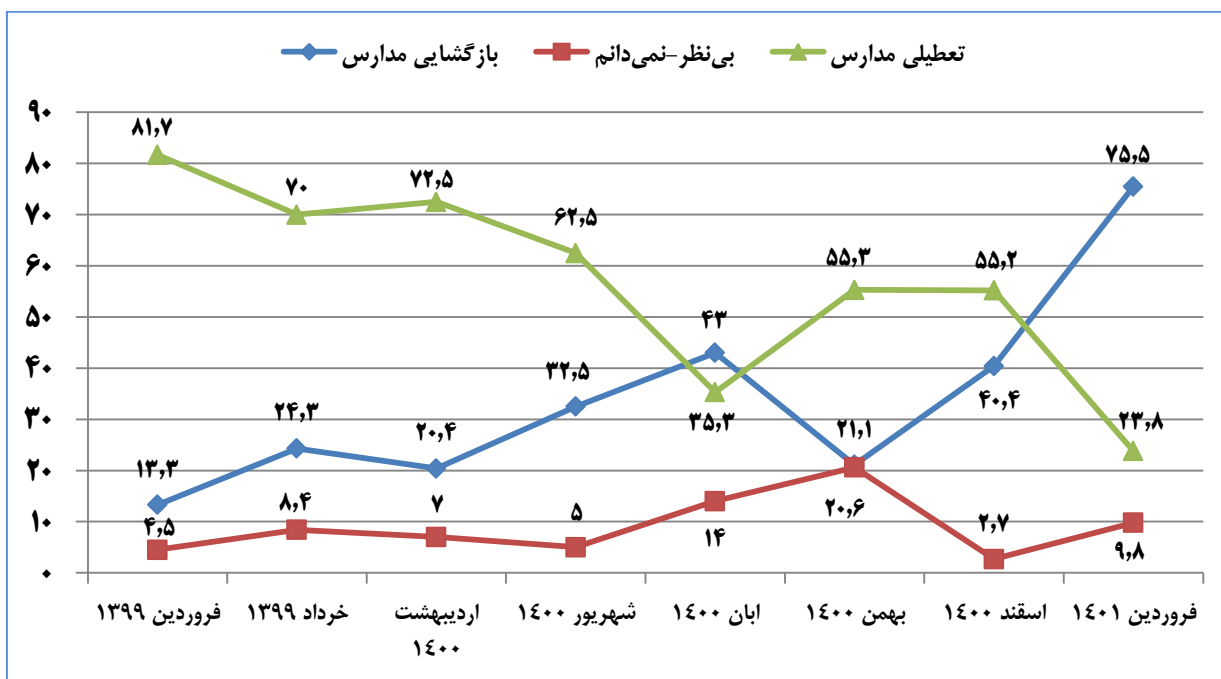
با شیوع کرونا در سراسر جهان مسئله آموزش در مدارس و دانشگاه‌ها تبدیل به یکی از چالش‌های مهم اجتماعی و سیاستی شد. در ایران نیز مدارس و دانشگاه‌ها جزء نخستین اماکنی بودند که چند روز پس از اعلام رسمی شناسایی نخستین مبتلایان به ویروس کرونا تعطیل اعلام شدند. ستاد ملی مقابله با بیماری کرونا به‌عنوان مرجع اصلی تصمیم‌گیری در خصوص این بیماری در چند مقطع اعلام کرد که مدارس و دانشگاه‌ها باید بازگشایی شوند و آموزش حضوری از سر گرفته شود، اما پس از مدتی به دلایل مختلف نظیر شیوع سویه جدید ویروس و بالا رفتن آمار مبتلایان و فوت‌شدگان و همچنین مقاومت خانواده‌ها، در نهایت پس از چند هفته، آموزش حضوری مجدداً تعطیل شد و آموزش مجازی از سر گرفته شد. از ابتدای سال ۱۴۰۱ مجدداً با تصویب ستاد ملی مقابله با ویروس کرونا موضوع بازگشایی مدارس و دانشگاه‌ها و از سرگیری آموزش حضوری مطرح شد که با واکنش‌های مختلفی در جامعه همراه بود.

نظر به اهمیت این موضوع در ادامه این گزارش بر مبنای پیمایش‌های ملی انجام‌شده توسط مراکز نظرسنجی، موافقت یا مخالفت عمومی با بازگشایی مدارس مورد بررسی و تحلیل قرار می‌گیرد. پس از آنکه در بخش‌های پیشین این گزارش میزان اعتماد و ارزیابی عمومی از عملکرد دولت ذکر شد، در ادامه با استفاده از مطالعه روندی میزان موافقت یا مخالفت مردم با تصمیمات دولت برای بازگشایی مدارس بررسی شده است.

نظر مردم درباره تعطیلی و بازگشایی مدارس

از اسفند ۱۳۹۸ که شیوع کرونا در کشور اعلام رسمی شد، مراکز پژوهشی متعددی درباره ابعاد مختلف این ویروس اقدام به انجام پیمایش‌های تلفنی کرده‌اند. پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات و مرکز افکارسنجی دانشجویان ایران (ایسپا) از جمله مراکزی بودند که در پرسشنامه‌های خود سؤالاتی درباره بازگشایی مدارس و دانشگاه‌ها پرسیده بودند که یافته‌های حاصل از این نظرسنجی‌ها در مقاطع زمانی مختلف در نمودار ۶ ارائه شده است. نوع سؤالات پرسش‌شده درباره موافقت یا مخالفت با بازگشایی و تعطیلی مدارس در این پیمایش‌ها عیناً مشابه یکدیگر نبوده و از این جهت باید احتیاط‌های روش‌شناختی لازم را مدنظر قرارداد، ولی به دلیل نبود منبع علمی قابل‌اتکای جایگزین به‌ناچار علی‌رغم این ضعف، داده‌های حاصل از این پیمایش‌ها مورداستناد قرار گرفته است.

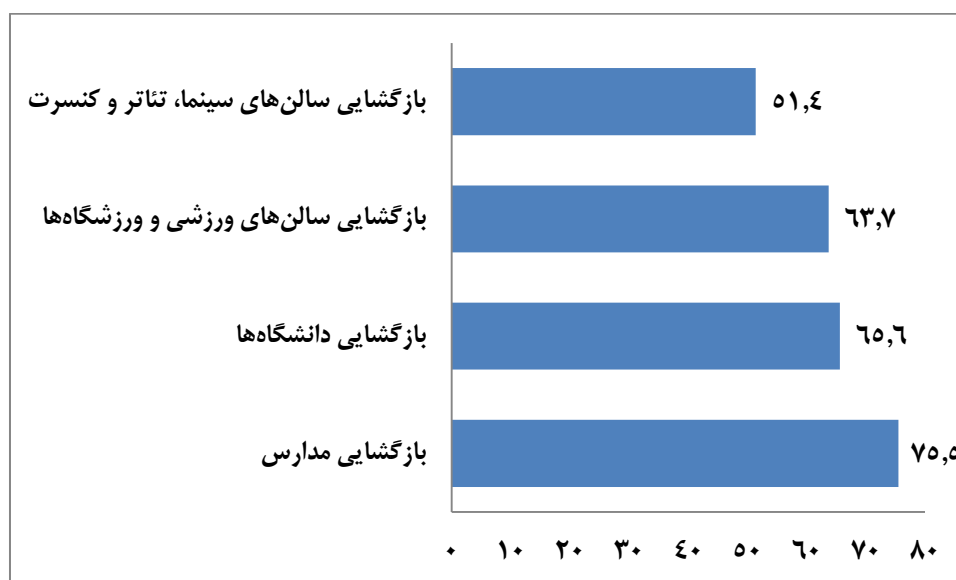
تمامی داده‌ها حاصل پیمایش‌های انجام‌شده تلفنی در سطح ملی‌اند که اصول روش‌شناختی در نمونه‌گیری آن‌ها رعایت شده است. از بین این پیمایش‌ها به‌جز پیمایش مربوط به فروردین ۱۳۹۹ و بهمن ۱۴۰۰ که فقط در مراکز استان‌ها اجرا شده، سایر پیمایش‌ها در نقاط شهری و روستایی کل کشور اجرا شده است. از هشت پیمایشی که به‌صورت طولی در این تحقیق مورداستناد قرار گرفته‌اند، دو پیمایش شهریور ۱۴۰۰ و اسفند ۱۴۰۰ توسط مرکز افکارسنجی دانشجویان ایران (ایسپا) انجام شده و مجری شش پیمایش دیگر پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات بوده است.

نمودار ۶: روند تغییر نظرات عمومی درباره تعطیلی یا بازگشایی مدارس (درصد)

همان‌گونه‌که از روند نمودار ۶ مشخص است، در فروردین ۱۳۹۹ که شیوع کرونا در کشور به‌تازگی اعلام شده بود، بیشترین میزان موافقت عمومی با تعطیلی مدارس در جامعه (۸۱٫۷ درصد) وجود داشت ولی به‌تدریج با گذشت زمان از میزان موافقت مردم ایران با تعطیلی مدارس کاسته شده و درنهایت در آخرین نظرسنجی که ۲۵ تا ۳۱ فروردین ۱۴۰۱

انجام شد، میزان موافقت عمومی با تعطیلی مدارس به ۲۳,۸ درصد رسیده است. در همین نظرسنجی ۷۵,۵ درصد پاسخگویان در حدّ خیلی زیاد، زیاد و متوسط موافق بازگشایی مدارس بوده‌اند. این روند نشان می‌دهد با گذشت زمان بر تعداد موافقان بازگشایی مدارس افزوده شده است و حدود دو هفته پس از تصمیم ستاد ملی مدیریت بیماری کرونا برای بازگشایی مدارس، بیش از ۷۵ درصد مردم با این تصمیم موافق بوده‌اند. میزان موافقت یا مخالفت عمومی با بازگشایی مدارس را در صورتی که با نظر مردم در خصوص بازگشایی سایر اماکن مقایسه شود، بهتر می‌توان درک کرد. پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات در پیمایش فروردین ۱۴۰۱، نگرش عمومی دربارهٔ میزان موافقت آن‌ها با بازگشایی اماکن مختلف را پرسید که نتایج این پرسش در نمودار ۷ ارائه شده است.

نمودار ۷: درصد موافقت (خیلی زیاد، زیاد و متوسط) با بازگشایی اماکن عمومی و آموزشی (فروردین ۱۴۰۰)

نمودار ۷ نشان می‌دهد درصد موافقان بازگشایی دانشگاه‌ها با مدارس متفاوت است و تعداد موافقان بازگشایی مدارس حدود ۱۰ درصد بیشتر از موافقان بازگشایی دانشگاه است. به نظر می‌رسد دلیل این امر اقامت برخی از دانشجویان در شهرهایی دور از خانواده یا محیط خوابگاهی باشد که باعث نگرانی بیشتر خانواده برای چنین دانشجویانی و مخالفت با حضوری شدن دانشگاه‌ها می‌شود. همچنین جمعیت آماری این نظرسنجی چون شامل افراد بالای ۱۸ سال است، طبیعتاً دانشجویان که ۱۸ سال به بالا هستند، خود بخشی از پاسخگویان بودند و به دلیل ذینفع بودن موافقت کمتری با بازگشایی دانشگاه‌ها داشته‌اند اما دانش‌آموزان به دلیل زیر ۱۸ سال بودن اساساً در جمعیت نمونه قرار نگرفته و امکان پاسخ به سؤالات را نداشته‌اند تا مخالفت خود با بازگشایی مدارس را اعلام کنند.

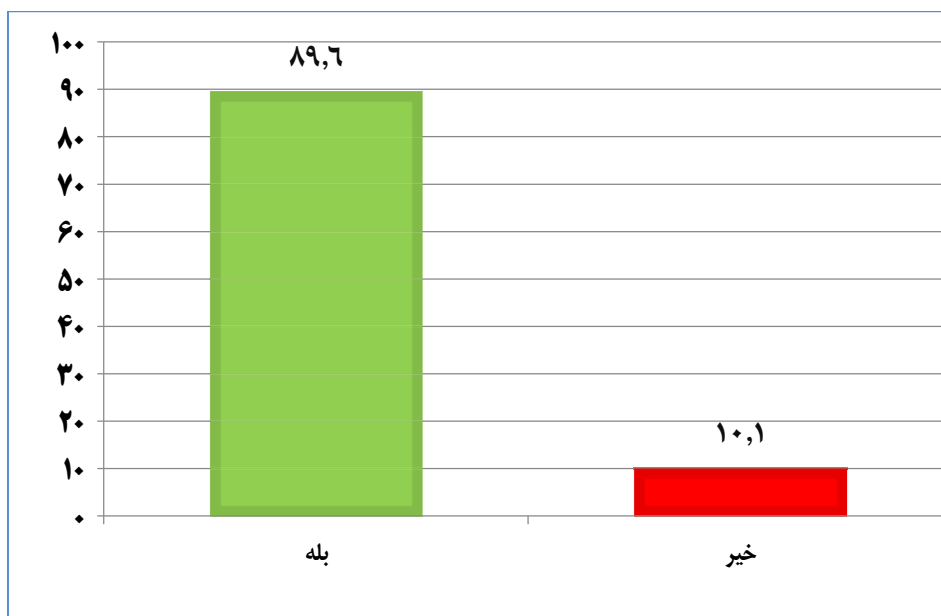
رفتار عملی خانواده

در مورد میزان موافقت یا مخالفت خانواده‌ها با بازگشایی مدارس علاوه بر نگرش، نوع رفتار عملی آن‌ها نیز مهم و تأثیرگذار است؛ یعنی هرچند بیش از ۷۵ درصد پاسخگویان اعلام کرده‌اند موافق بازگشایی مدارس هستند اما باید دقت کرد که آیا در خانواده پاسخگویان فرد دانش‌آموزی وجود دارد که این پاسخ مستقیماً با رفتار خود آن‌ها هم پیوند خورده باشد یا خیر؟ همچنین علاوه بر نگرش موافقت یا مخالفت، آیا در عمل هم فرد دانش‌آموز عضو خانواده بعد از بازگشایی مدارس راهی مدرسه شده است یا خیر؟ نتایج این سؤالات در جدول ۶ ارائه شده است.

جدول ۶: توزیع فراوانی پاسخگویان براساس داشتن دانش‌آموز در خانواده (فروردین ۱۴۰۱)

درصد	فراوانی	داشتن دانش‌آموز در خانواده
۵۳,۹	۶۶۱	بله
۴۶	۵۶۴	خیر
۰,۱	۱	بی‌پاسخ
۱۰۰	۱۲۲۶	جمع کل

از افرادی که دانش‌آموز دارند، پرسیده شد که «الان که مدارس حضوری شده است، آیا فرزند خود را به مدرسه می‌فرستید؟» ۸۹,۶ درصد پاسخگویان فرزند خود را به مدرسه می‌فرستند و ۱۰,۱ درصد فرزند دانش‌آموز خود را به مدرسه نمی‌فرستند. این آمار نشان می‌دهد علاوه بر نگرش، در رفتار عملی نیز اکثریت پاسخگویان در مورد بازگشایی مدارس همکاری کرده‌اند. پیش از این چند بار هم ستاد ملی مدیریت بیماری کرونا تصمیم بر بازگشایی مدارس داشت، اما به دلیل مقاومت خانواده‌ها در فرستادن فرزندان خود به مدارس، در عمل این تصمیم پس از مدتی لغو شد اما این بار نتایج نظرسنجی نشان می‌داد که حدود ۹۰ درصد خانواده‌هایی که دانش‌آموز دارند، فرزند خود را به مدرسه می‌فرستند و فقط حدود ۱۰ درصد خانواده‌های دارای دانش‌آموز مخالفت عملی با حضور دانش‌آموز خود در مدارس انجام داده‌اند.

نمودار ۸: فرستادن دانش آموز به مدرسه

متغیرهای زمینه‌ای و تگرش به بازگشایی مدارس

از جمله نکات مهم در مورد میزان موافقت یا مخالفت با آموزش حضوری در مدارس، تفاوت نظرات برحسب متغیرهای زمینه‌ای (جنسیت، سن، تحصیلات و محل سکونت) است. در پیمایش فروردین ۱۴۰۱، مردان بیش از زنان موافق بازگشایی مدارس و برگزاری حضوری کلاس‌ها بوده‌اند. گروه سنی ۵۰ سال و بیشتر، بیش از گروه‌های سنی دیگر موافق بازگشایی مدارس و حضوری شدن کلاس‌ها بوده‌اند. افراد بی‌سواد بیش از افراد دارای تحصیلات دانشگاهی، موافق بازگشایی مدارس بوده‌اند و ساکنین روستا نیز بیش از افراد ساکن در شهر موافق بازگشایی مدارس و برگزاری حضوری کلاس‌ها بوده‌اند.

جدول ۷: میزان موافقت با بازگشایی مدارس به صورت حضوری به تفکیک متغیرهای جمعیت‌شناختی (فروردین ۱۴۰۱)

محل سکونت	تحصیلات				سن			جنس		متغیرهای جمعیت‌شناختی میزان موافقت
	شهر	روستا	دارای تحصیلات دانشگاهی	باسواد (بدون تحصیلات دانشگاهی)	بی‌سواد	۵۰ سال و بیشتر	۳۰-۴۹ سال	۱۸-۲۹ سال	زن	
۵۵,۵	۴۲,۸	۴۰,۸	۴۷,۸	۵۷,۴	۴۸,۱	۴۵,۷	۴۱,۳	۴۳,۱	۴۷,۵	زیاد
۲۰,۲	۲۱,۲	۲۱,۹	۲۰,۸	۱۳,۱	۱۸,۲	۲۱,۴	۲۳,۸	۲۰,۵	۲۱,۴	متوسط
۱۵	۲۶,۱	۲۸,۹	۲۱,۹	۴,۹	۱۷	۲۶,۴	۲۵,۸	۲۵,۵	۲۲,۳	کم
۹,۳	۹,۹	۸,۴	۹,۵	۲۴,۶	۱۶,۷	۶,۵	۹,۱	۱۰,۹	۸,۸	نظری ندارم

در پیمایش اسفند ۱۴۰۰ نیز تفاوت میزان موافقت/ مخالفت با بازگشایی مدارس برحسب متغیرهای زمینه‌ای وجود دارد. به این صورت که ۴۹ درصد پاسخگویان ساکن روستا موافق بازگشایی مدارس بوده‌اند؛ درحالی که پاسخگویان ساکن شهر فقط ۳۸,۴ درصد موافق بازگشایی مدارس بوده‌اند. همچنین افرادی که هزینه سرانه ماهانه آن‌ها در خانوار بیشتر است، در مقایسه با افرادی که هزینه سرانه آن‌ها در ماه کمتر است، میزان مخالفت بیشتری با بازگشایی مدارس داشته‌اند. این یافته بدین معنی است که دهک‌های اقتصادی پایین‌تر نسبت به دهک‌های اقتصادی بالاتر موافقت بیشتری با بازگشایی مدارس داشته‌اند. با افزایش تحصیلات نیز بر میزان مخالفت با بازگشایی مدارس افزوده شده است، بدین صورت که پاسخگویان دارای تحصیلات دانشگاهی ۶۲,۲ درصد مخالف بازگشایی مدارس بوده‌اند، درحالی که پاسخگویان زیردیپلم ۴۹,۳ درصد مخالف بازگشایی مدارس بوده‌اند. با کاهش سن پاسخگویان بر میزان مخالفت با بازگشایی مدارس افزوده شد و برعکس پاسخگویان با سنین بالاتر میزان موافقت بیشتری با بازگشایی مدارس داشته‌اند. به این صورت که ۳۷,۷ درصد افراد ۱۸ تا ۲۹ سال موافق بازگشایی مدارس بوده‌اند و افراد ۳۰ تا ۴۹ سال موافقت ۴۰,۶ درصدی داشته‌اند و درنهایت افراد ۵۰ ساله و بالاتر میزان موافقت خود با بازگشایی مدارس را ۴۵,۲ درصد اعلام کرده‌اند.

از نظر جنسیت نیز زنان در مقایسه با مردان مخالفت بیشتری با بازگشایی مدارس داشته‌اند. مخالفت بیشتر زنان از این جهت نیز حائز اهمیت است که آن‌ها در مقایسه با مردان به دلیل حضور بیشتر در خانه و کمک به دانش‌آموزان حاضر در خانه، با آموزش مجازی مدارس درگیری بیشتری دارند و علی‌رغم اینکه آموزش حضوری از دردسر و زحمت آن‌ها می‌کاهد ولی همچنان به دلیل خطرات احتمالی آموزش حضوری ترجیح داده‌اند مدارس همچنان بسته بماند. ۶۰,۵ درصد زنان پاسخگو مخالف بازگشایی مدارس بوده‌اند، درحالی که ۵۱,۹ درصد مردان پاسخگو مخالف بازگشایی مدارس بوده‌اند.

مشکلات آموزش مجازی

در دو سال گذشته که به دلیل شیوع کرونا آموزش مدارس و دانشگاه‌ها مجازی شده است، اظهارنظرهای متعددی درباره کیفیت و ابعاد مختلف این نوع آموزش‌ها صورت گرفته است که ایسپا در پیمایشی که مهرماه ۱۳۹۹ به صورت تلفنی در بین ساکنین شهر تهران انجام داد، با سؤالات دقیقی به بررسی دیدگاه مردم پرداخته است. تحلیل این داده‌ها می‌تواند یاریگر تصمیم‌سازی صحیح در خصوص مجازی یا حضوری شدن مدارس و دانشگاه‌ها باشد.

کیفیت آموزش مجازی

از والدین دانش‌آموزان تهرانی پرسیده شده است: «برخی می‌گویند در آموزش مجازی و غیرحضوری، آموزش و یادگیری به صورت مناسب انجام نمی‌شود. شما تا چه حد با این نظر موافقت می‌کنید؟» ۳۶ درصد والدین با این نظر که «در آموزش مجازی و غیرحضوری، آموزش و یادگیری به صورت مناسب انجام نمی‌شود» در حدّ زیادی موافقت کردند که در مقابل ۱۱,۹ درصد با این نظر اصلاً موافقت نمی‌کنند. ۱۵,۶ درصد نیز در حدّ کم با این گزاره موافقت کرده‌اند و ۳۳,۵ درصد در حدّ متوسط. والدین فارغ از نوع جنسیت، دیدگاه یکسان و نزدیک به هم نسبت به میزان مناسب بودن آموزش مجازی برای

یادگیری داشتند. دیدگاه والدین برحسب هر یک از مقاطع تحصیلی نیز مورد بررسی قرار گرفت که تفاوت‌ها معنادار نشده است و والدین هر سه مقطع دیدگاه نسبتاً یکسانی در این خصوص دارند.

نیاز به کمک در آموزش مجازی

از والدین دانش‌آموزان تهرانی سؤال شد «آیا فرزند شما به تنهایی می‌تواند با اپلیکیشن‌های آموزش غیرحضوری کار کند یا نیاز به کمک بزرگ‌ترها دارد؟»؛ ۵۰,۲ درصد اظهار داشتند فرزندشان به تنهایی می‌تواند با اپلیکیشن‌ها کار کند اما ۴۸,۷ درصد گفتند فرزندشان به کمک نیاز دارد؛ ۳۳,۵ درصد والدین دانش‌آموزان ابتدایی گفته‌اند فرزندشان به تنهایی می‌تواند با اپلیکیشن‌ها کار کند. همچنین ۶۳,۵ درصد والدین دانش‌آموزان متوسطه اول و ۷۲ درصد متوسطه دوم اظهار کرده‌اند فرزندانشان می‌توانند با اپلیکیشن‌ها کار کنند. در ادامه از والدینی که گفته‌اند فرزندان آن‌ها نیاز به کمک دارند، پرسیده شد: «آیا در خانواده کسی هست که در این زمینه به وی کمک کند؟»؛ ۹۱,۹ درصد اظهار داشته‌اند در خانواده کسی هست که به فرزندشان کمک نماید و ۷,۹ درصد گفته‌اند کسی نیست به فرزندشان در آموزش کمک کند.

رضایت از عملکرد معلم

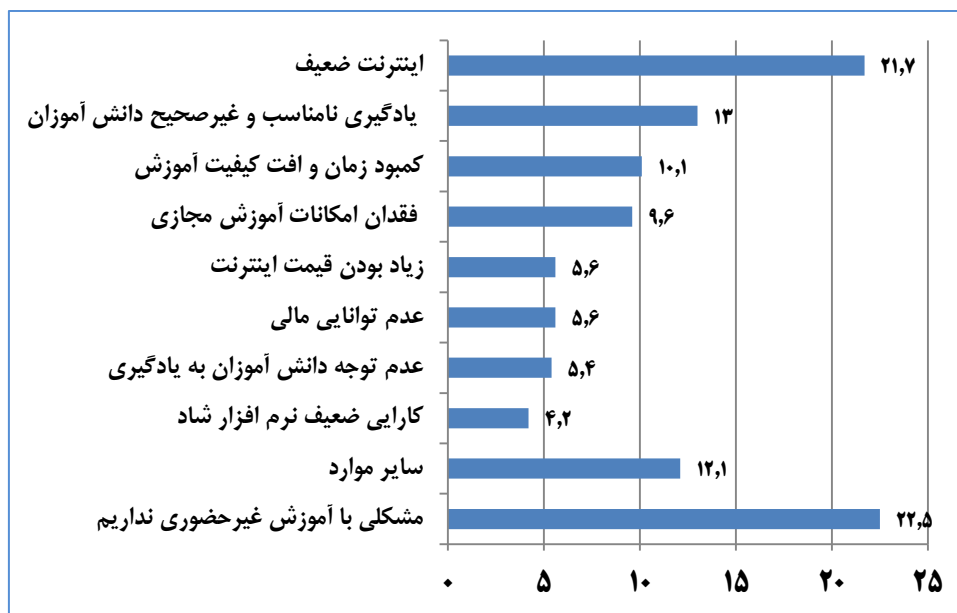
از والدین دانش‌آموزان تهرانی سؤال شده است: «از معلم فرزندتان تا چه حد رضایت دارید؟»؛ ۴۸,۴ درصد والدین اظهار داشته‌اند از معلم فرزندشان رضایت زیادی دارند. ۲۵,۷ درصد میزان رضایت خود را متوسط و ۱۱,۶ درصد اصلاً و کم اظهار نموده‌اند. ۱۴,۳ درصد نیز به این سؤال پاسخ نداده‌اند. والدینی که فرزندشان در مدارس غیرانتفاعی تحصیل می‌کند، رضایت بیشتری از معلم فرزند خود در مقایسه با مدارس دولتی دارند. همچنین این میزان رضایت در هر مقطع با بقیه مقاطع مقایسه شده است که میزان رضایت والدین دانش‌آموزان ابتدایی ۵۳,۲ درصد، دانش‌آموزان متوسطه اول ۴۴,۱ درصد و دانش‌آموزان متوسطه دوم ۳۷,۸ درصد به دست آمده است.

مسائل روحی آموزش مجازی

از والدین پرسیده شده است: «برخی معتقدند آموزش مجازی باعث شده فرزندان بیشتر از گذشته در خانه بمانند و این باعث آسیب روحی برای آنان می‌شود. شما تا چه حد با این نظر موافقید؟»؛ ۴۸,۶ درصد اظهار کرده‌اند که آموزش مجازی باعث شده است فرزندان بیشتر از گذشته در خانه بمانند و این باعث آسیب روحی آنان می‌شود. ۲۲,۳ درصد والدین میزان موافقت خود را در این مورد در حد متوسط و ۱۲,۹ درصد در حد کم اظهار داشته‌اند. ۱۴,۴ درصد کاملاً مخالف هستند. نگرش والدین نسبت به آسیب‌زا بودن آموزش مجازی برحسب جنسیت و تحصیلات از حیث آماری معنادار نشده است. والدین دانش‌آموزان ابتدایی اندکی بیشتر از سایر مقاطع معتقدند آموزش مجازی باعث شده فرزندان آن‌ها بیشتر از گذشته در خانه بمانند و این باعث آسیب روحی برای آنان می‌شود.

مسائل آموزش غیرحضوری

از کسانی که در خانواده دانش آموز دارند در یک سؤال باز (بدون گزینه) پرسیده شده است: «مشکلات شما (دانش آموز) در استفاده از آموزش غیرحضوری چیست؟»؛ در این سؤال پاسخگویان می‌توانستند به چند گزینه اشاره کنند لذا جمع اعداد بیش از ۱۰۰ است. پاسخها در نمودار ۹ خلاصه شده است.

نمودار ۹: مشکلات دانش آموزان یا والدین با آموزش غیرحضوری (مهرماه ۱۳۹۹)

همان طور که در نمودار مشخص است، ۲۱,۷ درصد پاسخگویان مشکل اصلی خود را اینترنت ضعیف، ۱۳ درصد یادگیری نامناسب و غیرصحیح دانش آموزان، ۱۰,۱ درصد کمبود زمان و افت کیفیت آموزش، ۹,۶ درصد فقدان امکانات آموزش مجازی، ۵,۶ درصد زیاد بودن قیمت اینترنت، ۵,۶ درصد عدم توانایی مالی، ۵,۴ درصد عدم توجه دانش آموزان به یادگیری، ۴,۲ درصد کارایی ضعیف اپلیکیشن شاد عنوان کرده‌اند. ۲۲,۵ درصد گفته‌اند در استفاده از آموزش غیرحضوری مشکلی ندارند و ۱۲,۱ درصد به سایر موارد اشاره کرده‌اند.

جمع بندی و نتیجه گیری

روند پیمایشها (پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات و ایسپا) از فروردین ۱۳۹۹ تا فروردین ۱۴۰۱ نشان می‌دهد که ۸۱,۷ درصد ایرانیان در ابتدای شیوع کرونا موافق تعطیلی مدارس بودند اما با گذشت زمان این آمار به ۲۳,۸ درصد در فروردین ۱۴۰۱ رسید و در همین تاریخ ۷۵,۵ درصد پاسخگویان در حدّ خیلی زیاد، زیاد و متوسط موافق بازگشایی حضوری مدارس بودند و ۹,۸ درصد نیز گزینه نظری ندارم را انتخاب کرده بودند.

علاوه بر نگرش افراد که حاکی از موافقت ۷۵ درصدی با بازگشایی مدارس است، در عمل نیز ۹۰ درصد خانواده‌های دارای فرزند از نیمه فروردین ۱۴۰۱ (که آموزش حضوری در مدارس شروع شد) مانع حضور فرزند دانش‌آموز خود در مدرسه نشده‌اند و فقط حدود ۱۰ درصد خانواده‌هایی که دارای دانش‌آموز هستند مانع از حضور فرزند خود در مدرسه شده‌اند. از این آمار می‌توان استنباط کرد که تصمیم ستاد ملی مدیریت بیماری کرونا برای بازگشایی مدارس با همراهی عمومی اکثریت اعضای جامعه همراه است.

نتیجه دیگر اینکه روستاییان بیش از شهرنشینان با بازگشایی حضوری مدارس موافق هستند. به این صورت که در اسفند ۱۴۰۰ که هنوز ۵۵ درصد جمعیت خواهان تعطیلی مدارس بودند، ۴۹ درصد پاسخگویان ساکن روستا موافق بازگشایی مدارس بوده‌اند و در حالی که پاسخگویان شهری فقط ۳۸٫۴ درصد موافق بازگشایی مدارس بوده‌اند. همچنین در فروردین ۱۴۰۱ که مدارس بازگشایی شد، ۲۶ درصد پاسخگویان شهرنشین به میزان کم موافق بازگشایی حضوری مدارس بودند اما در میان پاسخگویان روستایی فقط ۱۵ درصد موافقت کمی با بازگشایی مدارس داشتند. همچنین در هر دو پیمایش اسفند ۱۴۰۰ و فروردین ۱۴۰۱، دهک‌های اقتصادی پایین‌تر نسبت به دهک‌های اقتصادی بالاتر موافقت بیشتری با بازگشایی مدارس دارند. از این دو یافته می‌توان نتیجه گرفت که روستاییان و دهک‌های پایین اقتصادی به دلیل دسترسی کمتر به اینترنت، دسترسی کمتر به ابزارهای الکترونیکی لازم برای حضور در کلاس درس مجازی، دسترسی کمتر به سایر منابع آموزشی، تراکم کمتر فضا در روستاها که احتمال ابتلا به کرونا را کاهش می‌دهد و برخی متغیرهای تأثیرگذار دیگر، در مقایسه با شهرنشینان و دهک‌های درآمدی بالاتر، تمایل بیشتری برای آموزش حضوری در مدارس دارند. از این آمار می‌توان نتیجه گرفت که خانواده‌های روستایی، افراد فاقد تحصیلات دانشگاهی و دهک‌های پایین اقتصادی به خوبی می‌دانند آن‌ها بیش از شهرنشینان، تحصیل‌کردگان دانشگاهی و دهک‌های بالاتر اقتصادی از تعطیلی مدارس لطمه می‌بینند و از این رو خواهان بازگشت به مدارس و آموزش حضوری هستند.

پیشنهادات سیاستی

(۱) توجه به مقتضیات و نظرات متفاوت روستاییان و شهرنشینان درباره تعطیلی یا بازگشایی مدارس مهم است. همان‌گونه که ذکر شد روستاییان به دلایل مختلف و متعدد نسبت به شهرنشینان تمایل بیشتری برای آموزش حضوری در مدارس دارند و همچنین تراکم جمعیتی در مدارس و محیط‌های روستایی نیز به لحاظ بهداشتی امکان بیشتری برای آموزش حضوری فراهم می‌کند. همچنین با توجه به اینکه طبق آخرین سرشماری جمعیت کشور فقط حدود ۲۵ درصد ایرانیان در روستاها ساکن هستند، برای این گروه جمعیتی می‌توان برنامه‌ریزی آموزشی مناسب‌تری انجام داد. لذا پیشنهاد می‌شود در صورتی که مجدداً به دلیل گسترش مبتلایان و مرگ‌ومیر ناشی از کرونا تصمیم به تعطیلی مدارس گرفته شد، بین مدارس روستایی و شهری تفاوت قائل شود، چراکه در آموزش غیرحضوری دانش‌آموزان روستایی به دلایل متعددی، که پیشتر ذکر شد، بیشتر از شهرنشینان متضرر می‌شوند. تأکید می‌شود در صورتی که تصمیم به

تعطیلی مدارس شهری و دایر بودن مدارس روستایی گرفته شد، باید با تخصیص منابع مالی و انسانی بیشتر امکان رعایت پروتکل‌های بهداشتی را در مدارس روستایی به نحو بهتری فراهم کرد.

۲) مشکل مربوط به قطع شدن اینترنت در آموزش غیرحضوری بیشترین فراوانی را در بین مشکلات ذکر شده توسط پاسخگویان دارد، همچنین گران بودن اینترنت نیز از دیگر مشکلات ذکر شده است. این موضوع و مسئله نشان می‌دهد با افزایش پوشش اینترنت، بهبود کیفیت و ارزان تر کردن آن می‌توان به ارتقای آموزش غیرحضوری کمک کرد. این نکته در کنار یافته‌ای که نشان می‌داد دهک‌های پایین اقتصادی، روستاییان و افراد فاقد تحصیلات دانشگاهی موافقان اصلی آموزش حضوری هستند، نشان می‌دهد دسترسی بیشتر به اینترنت پرسرعت و ارزان از جمله راهکارهای گسترش عدالت آموزشی و محرومیت‌زدایی است.

۳) نظام آموزشی کشور نباید تجربه آموزش مجازی در دوره کرونا را کنار بگذارد؛ بسیاری از مسائل و مشکلاتی که در مورد آموزش مجازی گفته می‌شود، مربوط به مسائل زیرساختی، فنی و سازمانی است و به نفس این شیوه آموزش و بهره‌وری آن مربوط نیست. بنابراین بهتر است در کنار آموزش حضوری، آموزش مجازی نیز در برخی از روزهای هفته، ماه یا سال در نظر گرفته شود، تا در صورت ایجاد بحران (هر بحرانی) نظام آموزشی کشور با وقفه مواجه نشود. البته آموزش مجازی فقط مختص زمانه‌های بحران نیست؛ در روزهای عادی نیز می‌توان از قابلیت آن بهره برد. هم‌اکنون و در آینده، آموزش و پژوهش در دنیای فناوری و مجازی اهمیت اساسی دارد.

نظام آموزشی کشور نباید تجربه آموزش مجازی در دوره کرونا را کنار بگذارد. بسیاری از مسائل و مشکلاتی که در مورد آموزش مجازی گفته می‌شود، مربوط به مسائل زیرساختی، فنی و سازمانی است و به نفس این شیوه آموزش و بهره‌وری آن مربوط نیست. بنابراین بهتر است در کنار آموزش حضوری، آموزش مجازی نیز در برخی از روزهای هفته، ماه یا سال در نظر گرفته شود تا در صورت ایجاد بحران (هر بحرانی) نظام آموزشی کشور با وقفه مواجه نشود. البته آموزش مجازی فقط مختص زمانه‌های بحران نیست، در روزهای عادی نیز می‌توان از قابلیت آن بهره برد. هم‌اکنون و در آینده، آموزش و پژوهش در دنیای فناوری و مجازی اهمیت اساسی دارد.

پژوهش و فنون وزارت معارف
وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه